

SELEKCIJAS STRATĒGIJAS IZSTRĀDE VASARAS MIEŽIEM ILGTSPĒJĪGAI LAUKSAIMNIECĪBAI

RĪGA, LZA, LLMZA 18. 05.2015

Aina Kokare,

**Linda Legzdiņa, Edith Lammerts van
Bueren**

**Valsts Priekuļu laukaugu selekcijas
institūts,**

**Vāgeningenas universitāte (Wageningen
University)**

Pētījuma aktualitāte

ILGTSPĒJĪGA RAŽOŠANA – ILGTERMIŅA IEGUVUMS

- bioloģiskā saimniekošana vai integrētā audzēšana
  - vidi saudzējošo pasākumi
  - bioloģiskā daudzveidība
  - mazāki riski cilvēka veselībai un videi.
- Tas arī izvirza jaunus mērķus, uzdevumus selekcijai:
  - Šķirnes ar labu adaptācijas spēju dažādiem apstākļiem:
    - Ar stabilām ražām
    - Izturīgas pret slimībām, kaitēkļiem,
    - Spēj konkurēt un nomākt nezāles
    - Laba barības vielu uzņemšanas un izmantošanas spēja

Līdzšinējie pētījumi

Esošo šķirņu pārbaude bioloģiskajos audzēšanas apstākļos

MODERNĀS ŠĶIRNES:

- + Augstu ražas potenciālu
- + Piemērotas daudzveidīgiem apkārtējās vides apstākļiem,
- + Izturīgas pret slimībām
- Zema konkurētspēja ar nezālēm
- o **Tolerance pret nezālēm, bet sekas var būt - nezāļu skaita palielināšanās augsekā**

VECĀS, TAUTAS SELEKCIJAS ŠĶIRNES:

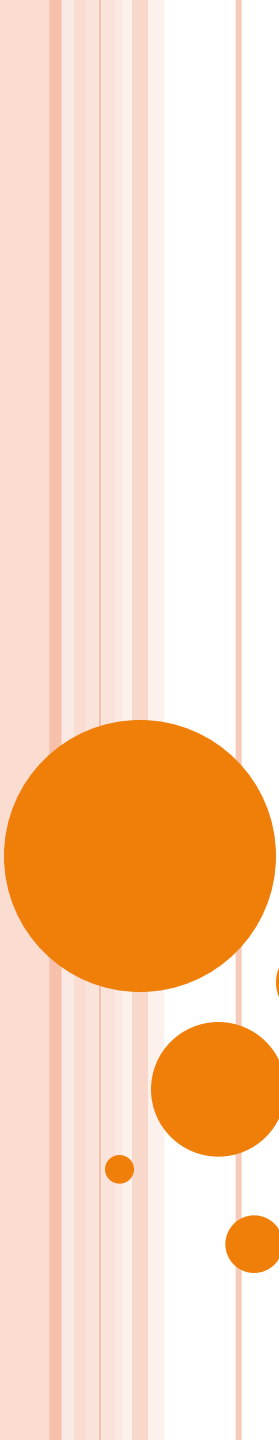
- Ražas līmenis zemāks, bet stabilāks
- + Labāk izmanto augsnē esošās barības vielas,
- + Labāk konkurē ar nezālēm

Ne visas šķirnes ir piemērotas audzēšanai bioloģiskajos apstākļos

Izlase dažādos audzēšanas apstākļos

- Tiek izmantots materiāls no konvencionālās selekcijas programmām
- Izlase konvencionālajos apstākļos nedod vēlamo rezultātu visām pazīmēm
- Bioloģiskajos apstākļos pazīmes vairāk variē (konvencionālos apstākļi ir stabilizēti ar mākslīgo mēslojumu un pesticīdiem)

Novērtēt izlases efektivitāti bioloģiskajā un konvencionālajā saimniekošanas sistēmā un noskaidrot, kuri ir piemērotākie audzēšanas apstākļi šķirņu selekcijai bioloģiskās lauksaimniecības vajadzībām

PĒTĪJUMA MĒRĶIS

Promocijas darba galvenie uzdevumi

- Noskaidrot, kuri izlases kritēriji ir optimālākie - svarīgākie selekcijā bioloģiskai lauksaimniecībai
- Noskaidrot, kuri audzēšanas apstākļi ir piemērotāki selekcijai bioloģiskajai lauksaimniecībai
- Identificēt hromosomu reģionus svarīgākajām fenotipiskajām pazīmēm bioloģiskās lauksaimniecības vajadzībām

Pētījumu metodika: veikti 3 izmēģinājumi
ČETROS AUDZĒŠANAS APSTĀKĻOS

**Bioloģiskajā
saimniekošanas
sistēmā**

O1

- VPLSI
- Zaļmēslojums

O2

- Bioloģiskajā z.s. "Pinderes"
- Kūtsmēsli

**Konvencionālajā
saimniekošanas
sistēmā**

C1

- VPLSI
- N 81 kg ha⁻¹, P 48 kg ha⁻¹, K 84 kg ha⁻¹

C2

- VPLSI
- N 119 kg ha⁻¹, (36 kg ha⁻¹ AE 25-29), P 45 kg ha⁻¹, K 75 kg ha⁻¹

1. PĒTĪJUMS

- Uzdevums: analizēt genotipa un apkārtējās vides savstarpējo ietekmi uz pazīmēm, kas svarīgas bioloģiskai lauksaimniecībai.
- Izmēģinājumā tika iekļautas 10 dažādas laikos izveidotas miežu šķirnes:
  - Vecas un tautas selekcijas šķirnes (1800 – 1947), Latvijas vietējie, Primus, Dziugiai
  - Šķirnes ar labu adaptācijas spēju dažādiem apstākļiem (1978-1993) Abava, Anni
  - Intensīvākas šķirnes (1994-1999) Inari, Ansis , Annabell
  - Vidēji intensīvas šķirnes (2000-2007) Idumeja, Rubiola

REZULTĀTI

- Bioloģiskajos apstākļos pazīmes ļoti variē un zemāka ir pazīmju iedzimstamība salīdzinot ar konvencionālajiem
- Konvencionālā selekcijas programma principā var nodrošināt ražīgas šķirnes bioloģiskajiem apstākļiem, bet nevar garantēt ražas stabilitāti, jo apstākļi ir atšķirīgi
- Konkurētspēja ar nezālēm zema

2. PĒTĪJUMS

- Uzdevums: pētīt fenotipiskās izlases rezultātus no divām atšķirīgām krustojumu kombinācijām dažādos audzēšanas apstākļos
- paralēli 2 bioloģiskās l/s un 2 konvencionālās l/s izmēģinājumu vietās un salīdzināt iegūtos rezultātus
- Izlases rezultātu salīdzināšanai tika pielietots selekcijas indekss

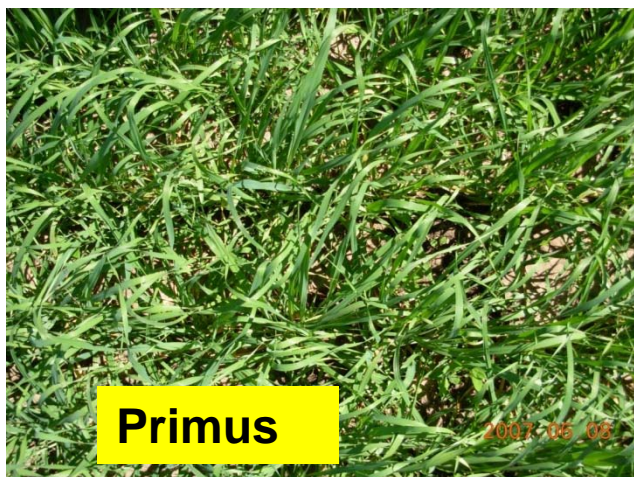

PĒTĪJUMĀ IEKĻAUTĀS DIVAS KRUSTOJUMU KOMBINĀCIJAS

Primus/Idumeja

- vēla,
- ļoti gari augi,
- garas lapas,
- laba spēja nosegt augsni

- agrīna,
- vidēji gari augi
- straujš attīstības temps augšanas sākumā

Anni/Dziugiai

- izvērsta cera forma
- īsstiebrain a,
- laba raža dažādos audzēšanas apstākļos

- stāva cera forma
- ļoti straujš attīstības temps augšanas sākumā
- gari augi,
- zema izturība pret veldrēšanu

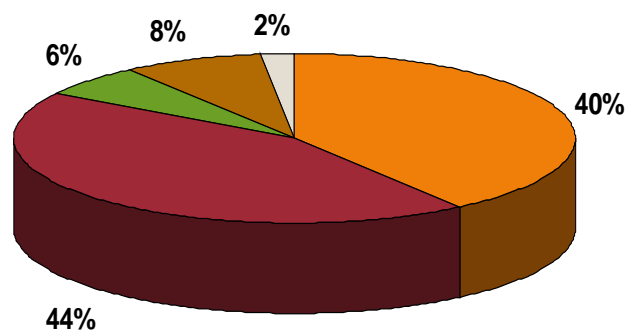
IZLASES KRITĒRIJI

- Raža
- Pazīmes, kas saistītas ar konkurētspēju ar nezālēm:
  - Cera forma, (AE –25-29), balles, 1 – stāva, 9 – izvērsta
  - Augšanas temps attīstības sākumā, balles (1 – lēns, 9 – straujš)
  - Zelmeņa augstums (AE 30-31), cm
  - Spēja nosegt augsni (AE 30-31), % nosegtā platība
  - Auga garums (AE 90), cm
- Inficēšanās pakāpe ar slimībām
- Perioda garums līdz vārpošanas fāzei un nogatavošanās
- Graudu kvalitāte

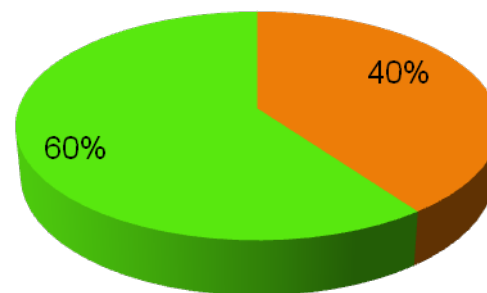

SELEKCIJAS INDEKSS

Pazīmju īpatsvars selekcijas indeksā

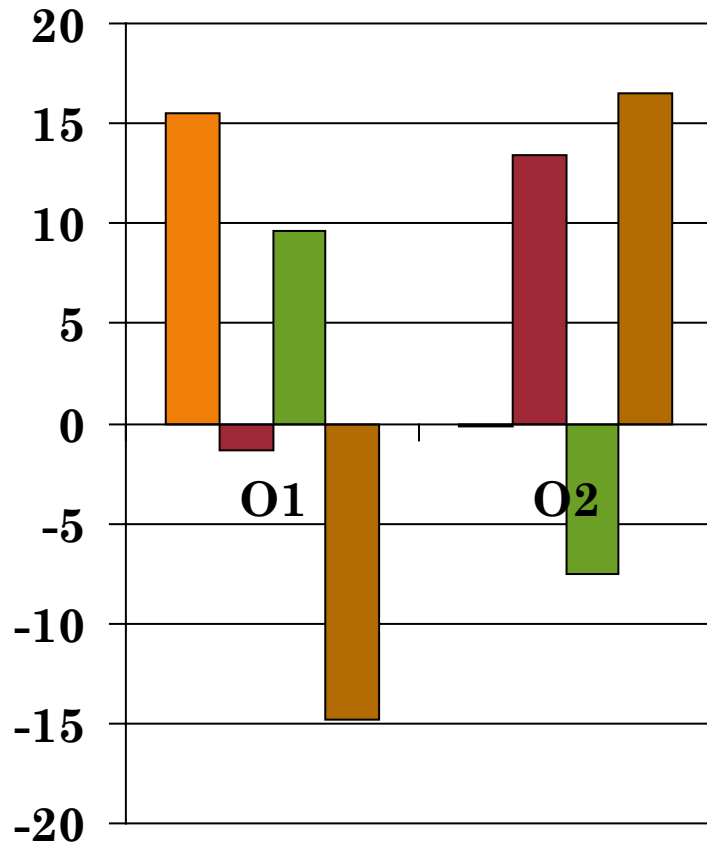
Pazīmju grupu īpatsvars

Rezultāti

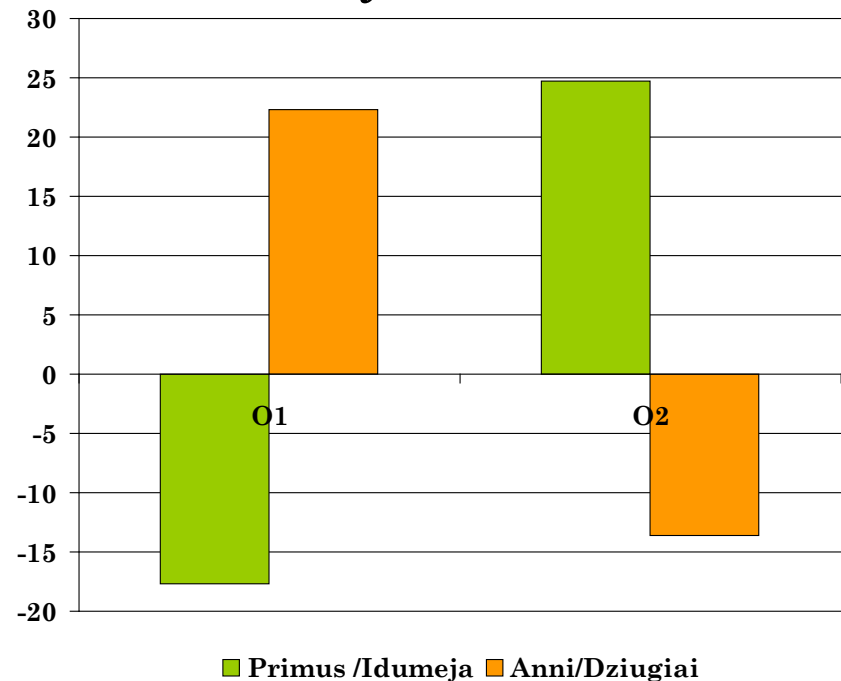
Selekcijas indekss bioloģiskajos O1 un O2 apstākļos atkarībā no izlases vietas un krustojuma kombinācijas

○ Atkarībā no izlases vietas

■ O1 ■ O2 ■ C1 ■ C2

○ Atkarībā no krustojuma kombinācijas

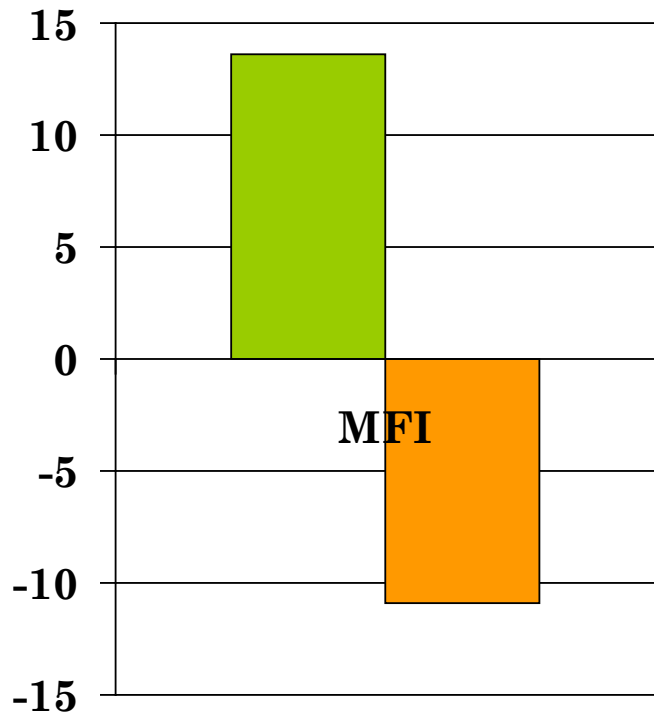

■ Primus /Idumeja ■ Anni/Dziugiai

Pazīmju izlases rezultāti – morfoloģisko pazīmju indekss (MFI)

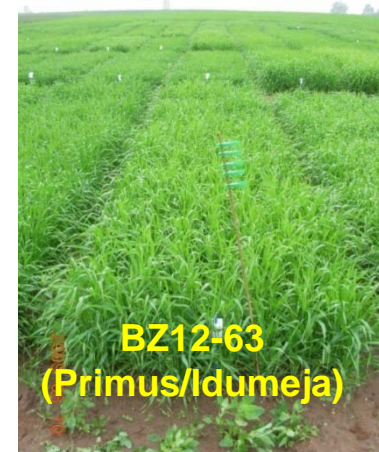
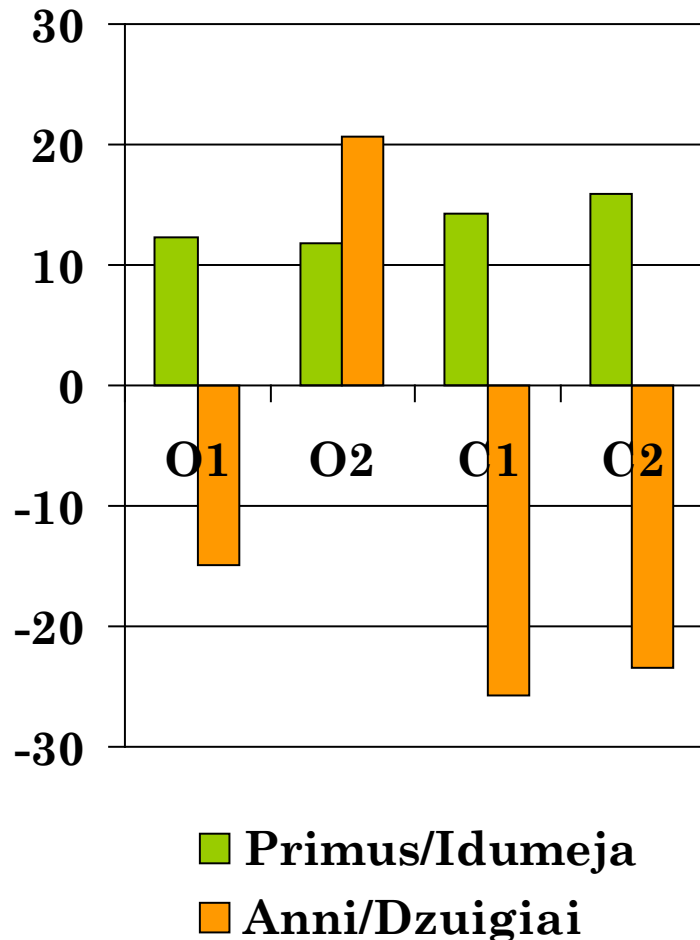
- Atkarībā no krustojuma kombinācijas

- Primus/Idumeja
- Anni/Dziugiai

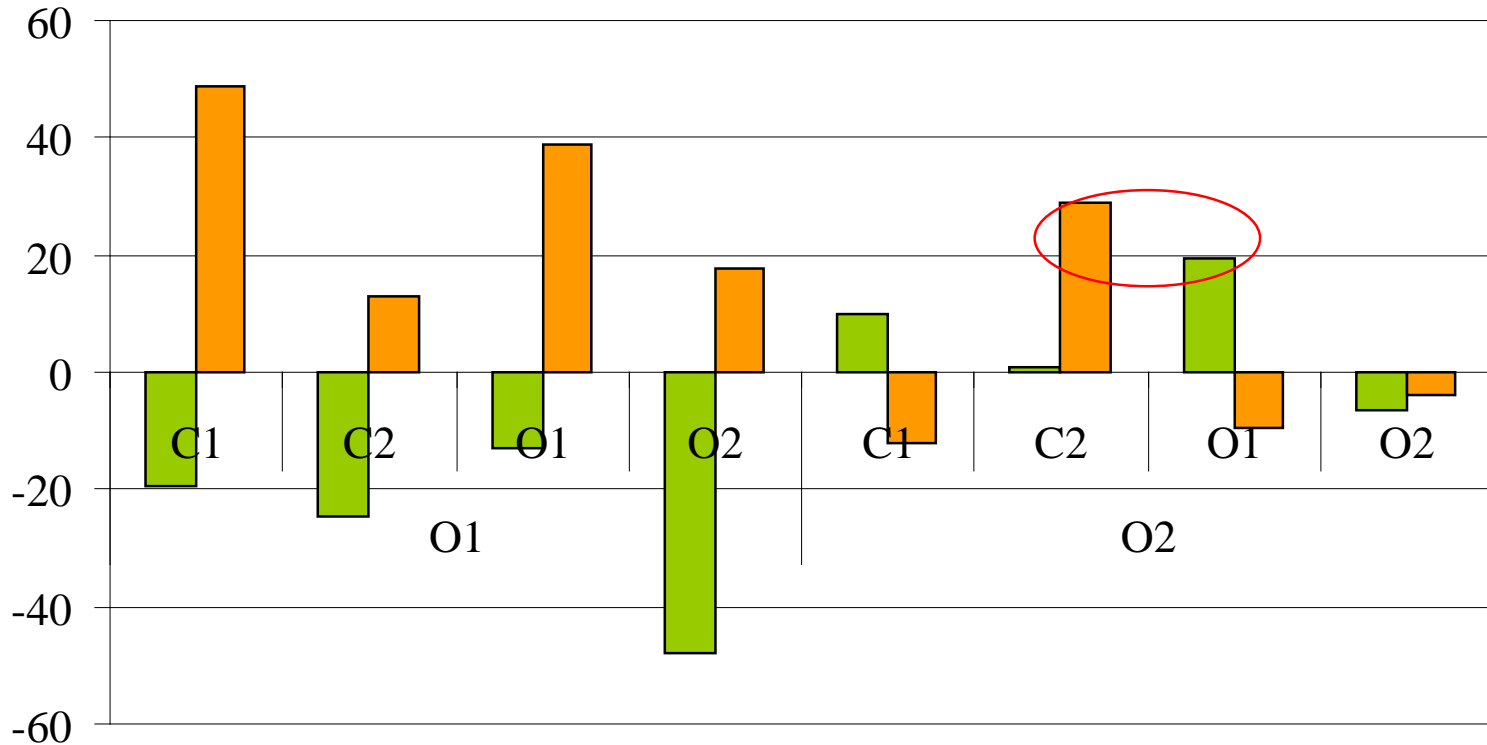

Izlasses vietās katrai krustojuma kombinācijai rezultāti ir atšķirīgi (MFI)

Ražas indekss bioloģiskajos apstākļos O1 un O2 atkarībā no izlases vietas un krustojuma kombinācijas

■ Primus/Idumeja ■ Anni/Dziugiai

Augstākais ražas indekss ir Anni/Dziugiai līnijām, kuras izlasītas O1 un C1 apstākļos

Anni/Dziugiai - ražīgākas C2 atlasītās līnijas Primus/Idumeja – O1 un C1 atlasītās līnijas

FENOTIPISKĀS IZLASES REZULTĀTI

Bioloģiskie apstākļi O2

+ laba konkurētspēja ar nezāļiem

-Izturība pret slimībām

-zemāka raža

Bioloģiskie O1 un konvencionālie C1 un C2 apstākļi

-zemāka konkurētspēja ar nezālēm

+izturība pret slimībām

+augstāka raža

- Uzdevums: Identificēt hromosomu reģionus svarīgākajām fenotipiskajām pazīmēm bioloģiskās lauksaimniecības vajadzībām
- Veikts sadarbībā ar Mg.biol. Ievu Mežaku, Latvijas Universitātes Bioloģijas fakultātes doktoranti
- Asociāciju kartēšana veikta 153 vasaras miežu genotipu populācijai, kurā iekļauti:
  - 19 kailgraudu mieži
  - 4 daudzkanšu mieži,
  - 107 paraugi no Latvijas, no kuriem:
    - 27 šķirnes
    - 80 selekcijas līnijas

REZULTĀTI

- Noteikts hromosomu apgabals , kas saistīts ar ražu un perioda garumu līdz vārpošanai un kurš jau pēc iepriekšējiem pētījumiem (Kuczyńska et al. 2013, Kindu et al. 2014) ir cieši saistīts ar *denso gēnu*, kas ietekmē auga garumu, ražu, vārpošanas laiku un citas agronomiski nozīmīgas pazīmes.
- Bioloģiskajos apstākļos piemērotākie ir agrīnākie genotipi

SECINĀJUMI

- Bioloģiskajiem audzēšanas apstākļiem piemērotu šķirņu selekcijā noteicošā loma ir izejmateriāla (vecākaugu) izvēlei, liekot uzsvaru uz pazīmēm kas ir svarīgas bioloģiskajiem audzēšanas apstākļiem.
- Nepieciešams papildus veikt vecākaugu pārbaudi dažādos bioloģiskajos audzēšanas apstākļos, lai izvēlētos izejmateriālu ar augstu adaptācijas spēju
- Labāku genotipu konkurētspēju pret nezālēm un efektīvāku barības vielu uzņemšanas spēju var panākt veicot selekciju bioloģiskajos audzēšanas apstākļos, uzsvaru liekot uz agrinākiem genotipiem

Secinājumi

- Veicot selekciju bioloģiskajiem audzēšanas apstākļiem konvencionālajā selekcijas programmas ietvaros vairāk būtu piemērots selekcijas izejmateriāls, kam jau daļēji ir pazīmes (konkurētspēja ar nezālēm), kas nepieciešamas bioloģiskajos audzēšanas apstākļos.
- Šķirnes, kas izveidotas uz modernā intensīvā izejmateriāla bāzes konvencionālajā selekcijas programmas ietvaros, būs piemērotas augu augšanai labvēlīgākiem bioloģiskajiem audzēšanas apstākļiem.

PALDIES PAR UZMANĪBU!

